

Ana dilimizin saflığını qoruyaq

«Azərbaycan dili bizi bir xalq, bir millət kimi qoruyub. Əsrlər boyu biz başqa ölkələrin, imperiyaların tərkibində yaşadığımız, müstəqil olmadığımız dövrdə milli dəyərlərimizi, ana dilimizi qoruyub saxlaya bilmişik. Azərbaycan dilinin saflığını qoruya bilmişik. Ona görə də bu gün bəzi hallarda görəndə ki, dilimizə xaricdən müdaxilələr edilir və bəzi hallarda bu müdaxilələr Azərbaycanda da dəstək qazanır, bu, məni doğrudan da çox narahat edir».

İlham Əliyev.

Noyabr ayının 9-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, cənab İlham Əliyev Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) 70 illik yubileyinə həsr olunmuş ümumi yığıncağında yeni və ölkədə əldə edilən ən son nailiyyətlərin kontekstində proqram xarakterli nitq söyləmişdir. Cənab Prezident nitqində elmin bütün sahələri ilə əldə edilən uğurlara yüksək qiymət verməklə alimlərimizin qarşısında çox mühüm vəzifələr qoymuşdur. O cümlədən humanitar sahənin nümayəndələri qarşısında da həlli vacib məsələlər irəli sürmüşdür. Müstəqil dövlətimizin ən mühüm amillərindən biri olan ana dilimizin, dövlət dilimizin rolunu yüksək qiymətləndirən dövlət başçımız demişdir: «**Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı-**

nı bir xalq kimi qoruyan bizim mədəniyyətimiz, incəsənətimiz, musiqimiz xalçaçılıq sənətimiz və digər ənənələrimiz olubdur. Bizim bu sahədəki bütün fəaliyyətimizin əsasında Azərbaycan dili dayanır», Əlbəttə, hər bir xalqın bir millət kimi, bir xalq kimi yaşamasında dilin böyük rolu olduğunu qeyd edən Prezident demişdir: «**Əsrlər boyu biz başqa ölkələrin, imperiyaların tərkibində yaşadığımız, müstəqil olmadığımız dövrdə milli dəyərlərimizi, ana dilimizi qoruyub saxlaya bilmişik. Azərbaycan dilinin saflığını qoruya bilmişik. Ona görə bu gün bəzi hallarda görəndə ki, dilimizə xaricdən müdaxilələr edilir və bəzi hallarda bu müdaxilələr Azərbaycanda da dəstək qazanır, bu, məni**

doğrudan da çox narahat edir». Doğrudan da hər bir vətənpərvər, elini, obasını, vətəninə, millətini sevən azərbaycanlı minillər boyu formalaşan dilimizin qayda-qanunlarına uyğun gəlməyən yad kəlmələrdən uzaq olmalıdır. Belə yad kəlmələr qarşıdakı adamları daxilən qıcıqlandırır, onlarda mü sahibinə qarşı az da olsa ikrah hissi yaradır.

İndi sərhədlərimiz digər dövlətlərə açıqdır. Bəzən belə dövlətlərə işləməyə, oxumağa müvəqqəti yaşamağa gedən azərbaycanlılar vətənə qayıdanda, necə deyərlər, özünü inteligent sayır, nitqində 20-30 faiz yad kəlmələr işlədir. Yaxud çoxlu sayda istehsal müəssisələri işə salınır, ticarət obyektləri açılır, parklar istifadəyə verilir. Belə obyektlərə xarici dillərdə işlənən adlar qoyu-

lur. Halbuki, bu adların əslər boyu işlənən ən təmiz, daha səlis, başa düşülən Azərbaycan variantı var. Bəs nə üçün çoxlarının başa düşə bilmədiyi, anlamadığı yad ifadələri dilimizə gətiririk?

Yada salsaq ki, 100 il, bəlkə də daha əvvəllər ərəb-fars təsirlərini dilimizdən təmizləməyə çalışdıqca, bu gün Qərb təsirləri qarşımızda durur. Burada bir vaxtlar cənubi Azərbaycan ziyalısının mətbuatda dil haqqında məqaləsini oxuduğum yadına düşür. O, yazırdı: Azərbaycan dili çox zəngin və çox qədim dildir. Bir çox xalqların heç bu qədər zəngin dili yoxdur. Lakin azərbaycanlılar öz zəngin dillərini, adət-ənənələrini isə başqa xalqlara ixrac etməyi bacarmır, hər hansı yad bir dili, adət-ənənəni isə tez bir zamanda idxal edirlər. Əsl mənada diqqət yetirsək bu, doğrudan da belədir, hət-ta bu gün də belədir.

Cənab Prezident çıxışına davam edərək, daha bir məsələyə toxunur: «**Bəzi ictimai xadimlərin, hökumət üzvlərinin çıxışlarında, bəzi televiziya verilişlərində, Milli Məclisdə eşidirəm ki, kənar kəlmələrdən istifadə edilir. Buna ehtiyac yoxdur»** Məhz ölkə başçısı öz şəxsi müşahidələri nəticəsində dilimizin yad kəlmələrdən, yad ifadələrdən qorunması-

nın vacib olduğunu dönə-dönə qeyd edir. Tarixə nəzər salsaq həqiqətən əsrlər boyu Azərbaycan dilinin saflığı qorunub saxlanmışdır və bu gün də saxlanılmalıdır.

Doğrudur, cənab Prezident eyni zamanda nəzərdiqqətə çatdırır ki, əlbəttə, Azərbaycan vətəndaşları, xüsusilə gənc nəsil nə qədər çox xarici dil öyrənsələr, bilsələr bir o qədər də yaxşıdır. Çünki çox dil bilmək insanları daha da zənginləşdirir, dünyagörüşünü artırır. Lakin cənab Prezident hər bir azərbaycanlının harada olmasından, yaşamasından asılı olmayaraq ona ana dilini mükəmməl bilməsini, qoruyub saxlamasını tövsiyə edir. Vətəndaşlarımız nə qədər çox xarici dil bilsələr də imkan verməməlidirlər ki, ana dilimizə yad kəlmələr daxil olsun.

İlham Əliyev ana dili haqqında çıxışının sonunda deyir: «**Lüğətimiz o qədər zəngindir ki, bunu qorusaq və gələcək nəsillərə əmanət kimi təhvil versək, bu, bizim bu sahədəki ən böyük nailiyyətimiz olacaqdır».**

Bu nailiyyətləri qorumaq üçün alimlərimizin, ziyalılarımızın, bütün Azərbaycan vətəndaşlarının üzərinə böyük məsuliyyət hissi qüsur.

Nadir ATAKIŞIYEV.

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin qəbulundan 67 il ötür. 1948-ci il dekabrın 10-da BMT Baş Məclisi «İnsan Hüquqları Haqqında Ümumi Bəyannamə» qəbul etdi. Bu sənədin qəbul edilməsində məqsəd insan hüquqlarına bütün ölkələrin əməl etmələri olduqları normaları müəyyən etməkdir. Bəyannaməni qısa bir müddətdə dünya ölkələrinin böyük əksəriyyəti, hətta ən qədər diktaturlar belə imzalamışlar.

«İnsan Hüquqları Haqqında Ümumi Bəyannamə» müxtəlif sosial-iqtisadi quruluşlu dövlətlərin insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində əməkdaşlıq imkanlarını nümayiş etdirmiş mühüm beynəlxalq sənəddir. O, dünya dövlətlərinin konstitusiyası və qanunlarına da öz müsbət təsirini göstərir. Bəyannamədə insan hüquq və azadlıqlarının ümumbəşəri səciyyə daşdığı, heç bir dövlətn daxili işi olmadığı vurğulanmış, həmçinin yaşamaq, azadlıq, bərabərlik, mülkiyyət və təhlükəsizlik haqqı sivil cəmiyyətin ali məqsədləri kimi önə çəkil-

Dövlət insan hüquqlarının təminatçısıdır

mişdir. Eyni zamanda «İnsan Hüquqları Haqqında Ümumi Bəyannamə» ikinci dünya müharibəsinin törətdiyi dəhşətli dağıntılara və cinayətlərə cavab kimi qəbul edilmişdir.

Müasir dövrdə dünya xalqları bəyannamənin müddəalarından öz hüquqları, sülh, demokratiya və tərəqqi uğrunda mübarizədə istifadə edirlər.

«Soyuq müharibə» illərində sosialist bloku və Qərb demokratiyası arasında qarşıdurma güclənmişdi. Mübarizə aparən ölkələr insan hüquqları və azadlıqları barədə müxtəlif mövqeylərdə dururdular. Qərb demokratiyaları insanın mülki və siyasi hüquqlarının (söz, fikir azadlığı, siyasi plüralizm, ölkədən sərbəst getmək və yenidən qayıtmaq və s.) zəruriliyini təkidlə irəli sürür, sosialist ölkələri isə iqtisadi və sosial hüquqların vacibliyini qabardırdılar. 1966-cı ildə təxminən 20 il davam edən gızgın müzakirələrdən sonra iki sə-

nəd- Mülki və Siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt və İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt qəbul edildi.

Dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınan yeni növ insan hüquqlarının siyahısı ilbəl artır. Bu gün dünya artıq insanın ekoloji hüququnu tanımaqdadır, gələcək nəsillərin ləyaqətlə və layiqincə yaşamaq hüququ müzakirə edilir. Bu günə qədər insan hüquqları üzrə yeni-yeni sənədlər hazırlanır və qəbul edilir.

Bəyannamənin müddəalarını əsas tutan Azərbaycan Respublikasının ilk müstəqil Konstitusiyasının da əsasında «İnsan hər şeyin meyarıdır» ideyası mühüm yer tutur. Ölkəmiz bu prinsipləri rəhbər tutaraq son 22 ildə beynəlxalq birliyin tamhüquqlu üzvü kimi əsrlərin sınağından çıxmış ümumbəşəri dəyərlərin üstünlüyünü qəbul edərək demokratik hüquqi və dünyavi dövlət quru-

culuğunu özünün inkişaf yolu seçmişdir.

Müstəqil Azərbaycanın 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilmiş Konstitusiyası ölkənin gələcək inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirənlə yanaşı, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi ön plana çıxarmışdır. Konstitusiyamızda insan hüquq və azadlıqlarına geniş yer verilməsi Azərbaycan dövlətinin demokratik ənənələre, insan hüquqları ideyasına əməl etmək istəyinin ifadəsidir.

1996-1997-ci illərdə Azərbaycan İnsan hüquq və azadlıqlarının demokratik təsisatların təminatı ilə bağlı mühüm beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildən tətbiqinə moratorium qoyduğun ölüm hökmü 1998-ci il fevralın 10-da tamamilə ləğv edilmişdir. Azərbaycan bütövlükdə Şərqdə bu qətiyyətli və tarixi qərarı verən ilk ölkə olmuşdur.

1998-ci ilin 22 fevralında xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev «Azərbaycan Respublikasında insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» həmin ilin iyun ayının 18-də «Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı haqqında» fərman və sərəncam imzalamışdı. Bu mühüm sənədlərdə insan hüquqlarının təminatı yönündə həyata keçirilən tədbirlərin mahiyyəti və konsepsiyası müəyyən edilmişdir. İnsan hüquqları sahəsində proqram rolu oynayan bu sənədlərlə insan hüquqları məsələsi ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 17 iyun 2007-ci il tarixli fərmanı ilə 18 iyun tarixinin İnsan Hüquqları Günü elan olunması da bu əlamətdar tarixdən qaynaqlanır

Aslan CƏLİLOV.